SUPLIMENTUL I

LA

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

No. 12. 15 IUNIE 1900 VOL. I.

Chestionar privitor la psihologia poporului român.

Folosul chestionarelor este de netăgăduit pentru limpezirea multor probleme sociale. Prin aceste chestionare se provoacă răspunsuri, cari, dacă nu dau însăşi soluţiunea definitivă a problemei, constituesc totuşi documente importante de informaţiune pentru cel ce caută o asemenea soluţiune. In special revistele englezeşti aŭ ştiut profita cu mult succes de acest mijloc de cercetare. In aniĭ trecuţi, una dintre cele maĭ răspîndite reviste englezeşti a chestionat asupra cărţilor carĭ ar trebui citite de fie-ce om cult şi răspunsurile ce le-a primit de la persoanele eĭ corespondente, — persoane aparţinînd tuturor stratelor societăţiĭ, de la principele de Coroană şi pînă la cel din urmă clergyman, — a impresionat adînc pe toţi cugetătoriĭ, carĭ se preocupă de problema culturei moderne.

Experienţa chestionarelor în orĭ-ce caz nu poate strica întru nimic — şi de aceea o încercăm şi noĭ asupra problemeĭ anunţate maĭ sus. Nu ne facem de alt-fel ilusiunea să credem că vom avea acelaş succes ca revistele englezeşti. Publicul englez e de multă vreme deprins cu asemenea experienţe. Apoĭ dînsul are şi convingerea că în înţelegerea cestiunilor sociale progresul nu se poate realisa de cît prin o colaboraţiune reciprocă între opiniunea tuturor şi judecata individuală a omuluĭ specialist, convingere rodnică pentru ştiinţă, şi pe care din nefericire o vedem puţin răspîndită în publicul nostru. — Să sperăm însă că se vor găsi şi la noĭ persoane în număr suficient care, fără teamă de a se vedea intrate în «gura lumiĭ», ne vor arăta sincer părerile lor asupra psihologieĭ poporuluĭ românesc.

Iată acum şi chestionarul pe care îl adresăm tuturor acelora cărora le vor cădea în mînă aceste rînduri.

I. Care operă literară, după părerea d-voastră, exprimă maĭ bine firea şi aspiraţiunile neamuluĭ românesc?

II. Care e trăsătura dominantă în firea românuluĭ?

III. Carĭ sunt calităţile şi defectele ce deosebesc naţionalitatea română de cele-l'alte naţionalităţi?

(La această întrebare am prefera să avem, în loc de aprecierĭ abstracte, istorisirea unuĭ fapt precis luat din experienţa d-voastră şi în care să se vadă deosebirea de purtare între Român şi Maghiar, saŭ Rus, saŭ Evreŭ, saŭ Grec, etc.)

IV. Care fapt istoric a scos pînă acum maĭ bine la iveală calităţile saŭ defectele neamuluĭ românesc?

Adresăm acest cestionar tuturor acelora carĭ cunosc saŭ se interesează de psihologia poporuluĭ românesc, fără deosebire de clasă şi de naţionalitate. Primim cu recunoştinţă opiniunea fiecăruia. Singura condiţiune ce punem este ca opiniunea să fie sinceră.

Răspunsurile la toate, saŭ la cîte-va din întrebările de maĭ sus, le vom publica treptat, pe măsură ce ne vor sosi, în *Noua Revistă Română* suplimentul I (cu începere de la 1 Iulie 1900). Cele scrise într'o limbă străină, vor fi traduse.

Rugăm pe corespondenţiĭ noştri să indice totdeodată în josul semnăturiĭ lor:

1. Localitatea în care aŭ adunat observaţiunile,
2. Vîrsta şi profesiunea.

Răspunsurile vor trebui să fie adresate către «Noua Revistă Română» Pasagiul Român 20. Bucureşti.

G. Coşbuc, Ang. Demetriescu, O. Densuşianu, C. Rădulescu-Motru.

Cîntecile haiducești.

Conferință ținută în amfiteatrul liceului din Piatra-Neamțu, de *Filip Drugescu*, profesor.

Cîntecile haiducești, adevărate tesaure ale limbei române, fac parte din nesecata comoară de poesii populare, ce sînt oglinda simțimintelor poporului român, expresiunea cea mai vie a caracterului național.

Cîntecile haiducești sînt icoana fidelă a stării de miserie a țăranului român din secolii trecuți și de la începutul secolului actual, precum și a stării de revoltă sufletească, a setei de răsbunare contra impilatorilor săi.

Haiducia a fost îndreptată în contra ciocoilor, cari deveniseră adevărate lipitori ale țăranului român, precum și în contra veneticilor Turci și Greci. Ce se înțelege prin cuvîntul «*ciocoiu*», pe care l întîlnim foarte des în cîntecile haiducești?

Filimon în «Ciocoii vechi și noi» descrie foarte bine pe ciocoiu: «Ciocoiul e tot-d'auna și în ori-ce țară un om venal, ipocrit, laș, orgolios, lacom, brutal pînă la barbarie . . » și mai departe: «aceștia încep prin a fi slugi, feciori sau rîndași în casele boerilor; devin apoi sofragii, vătafi de curte și, după ce fură în toate chipurile pe stăpîni, se îmbogățesc și devin și ei boeri...»

La cele spuse de Filimon trebue să adăogăm că acești oameni ridicați ast-fel, storceau pe țărani în chipul cel mai sălbatic, mai ales ca încasatori de biruri; cu un cuvînt, trebue să înțelegem prin ciocoi o întreagă clasă de exploatatori, în mare parte străini, mai ales greci, dar cu durere să constatăm, că în această clasă de exploatatori erau cuprinși și frații de ai noștri Români, o parte din clasa boerească, care se unise cu veneticii Greci și Turci pentru a despoia pe țăranul român. Această clasă de exploatatori era compusă mai ales din sumedenia de Greci veniți odată cu domnitorul din mahalaua Fanarului și care formau societatea fanariotă descrisă în culori foarte negre de un medic contemporan cu ei, Filip Zallouy; din acel grec pe care poporul îl caracterisează foarte bine în versuri ca acestea:

Grecu-i fiară dușmănească,
Grecu-i limbă veninoasă,
Grecu-i boală lipicioasă,
Ce pătrunde pîn-la oasă.»

din aceia cărora cronicarul Niculescu le atribue tot răul din țările române și pe care-i considera ca o pacoste, de care poate că nici-o dată Moldova și Muntenia nu vor putea scăpa: «Cînd o vrea D-zeu să facă să nu fie rugină de her și Turci în Țarigrad să nu fie, și lupii să nu mănînce oile în lume, atunci poate nu vor fi nici Greci în Moldova și în țara Muntenească».

Haiducia s'a născut din causa nevoilor, din causa mizeriei țăranului român. A trebuit să sufere grozave nenorociri, cumplite mizerii sau după o fericită expresiune populară «să-i ajungă cuțitul la os», pentru ca să părăsească țara familii și chiar sate întregi sau să apuce calea codrului, de unde să caute să-și răzbune pe cruzii lui apăsători. Cine? Țăranul român, care știe să înfrunte mizerii și necazuri, care a dat probe de eroism sub iluștrii voevoți Mircea, Ștefan, Mihai și în alte nenumărate rînduri și nu mai puțin în timpii din urmă, cînd cu prețul sîngelui său a răscumpărat independența scumpei noastre Românii.

Erau nenumărate și grele birurile ce-l apăsau; așa pe lîngă o dare directă erau încă 11 dări indirecte: desetina, vădrăritul, tutunăritul, văcăritul, oeritul, ierbăritul, măscăritul, cotăritul, concănăritul, fumăritul, apoi mai erau vestitele sferturi la început patru dar mai tîrziu 10 pînă la 12, — așa că bietul țăran era nevoit să dea ca bir și ultima lescae, cîștigată cu sudoarea frunței lui. De aceea își arată suferințele causate de apăsarea birurilor în versuri ca acestea:

Biru'i greu, podvada grea
Sărăcuț de maica mea.
Unde merg și ori-ce fac
De belele nu mă scap,
Nicăiri nu mai încap--
De frica zapciului
Și de groaza biruluĭ,
Uitai drumul satului
Și córnele plugului:
Luai drumul cîrnguluĭ
Și poteca codrului,
Și flinta haiducului,
Că de cît în calicie,
Mai bine la haiducie,
Ce vrea Dumnezeu să fie!

Aceste biruri se percepeau într'un mod mai mult de cît sălbatec de arendașii birurilor, în mare parte Greci, căci birurile se arendau de visteria statului. Așa cronicarul Dionisie Eccle-

siarhul (de la sfîrşitul sec. XVIII), vorbind despre modul perceperiĭ birurilor spune:„..Iar slujbaşiĭ închideau oamenĭ şi mueră prin coşerĭ şi îĭ îneca cu fumurĭ de gunoiŭ şi cu ardeiŭ îĭ afuma şi îĭ ţinea închişĭ ziua şi noaptea flămînzĭ, să dea banĭ, pe alţiĭ îĭ lega cu mîinele îndărăt şi cu spatele de garduri, şi îĭ bătea cu bicele, pe alţiĭ legaţĭ îĭ băga cu picioarele goale în zăpada cea geroasă, aşa chinuia pe creştinĭ..... (v. Tocilescu, Ist. Românilor, pag. 352).

In colorĭ foarte negre e descrisă starea ţăranuluĭ român la 1821 şi modul perceperiĭ birurilor, de un boer român Dinu Golescu: «O! se cutremură mintea omuluĭ, cînd îşĭ va aduce aminte că făptura Dumnezeireĭ, omenirea, fraţiĭ noştri, aŭ fost cîte 10 aşternuţĭ pe pămînt cu ochiĭ în soare, şi o bîrnă mare şi grea pusă pe pîntecile lor, ca muşcîndu-ĭ muştele şi ţînţariĭ, nicĭ să poată a se feri..... Alţĭ creştinĭ tot pentru dare de banĭ aŭ fost spînzuraţĭ cu capul în jos (v. Revista Nouă, 1889).

In aceste timpurĭ de amintire teribilă, cînd Romînul devenise în patria sa sclavul străinilor împilatorĭ, ce-ĭ rămînea alt-ceva de făcut bietuluĭ Român de cît să părăsească societatea omenească infectată de veninul tiranieĭ şi să se retragă în codrul verde, unicul loc unde putea să trăiască liber, să se retragă cîntînd:

«De cît să mă căciulesc
Maĭ bine mă haiducesc!»

Codrul verde era ultimul loc de refugiŭ al Românuluĭ secat de suferinţe, căcĭ

«Numaĭ codruleţul drag
Dă dreptate la săracĭ»

Singurătatea codrilor a deşteptat în pieptul luĭ *răzbunarea*, care nu-ĭ slătuitor cu sînge rece:

«Floricică usturoiŭ
Bată-te crucea ciocoiŭ,
De te-oiŭ prinde pe la noĭ,
Să-ţĭ daŭ măciucĭ să te moĭ.
Frunzuliţă lemn uscat,
Aoleŭ, ciocoiŭ bălţat
Sînt treĭ anĭ de cînd te cat
Sînt treĭ anĭ şi-o săptămînă
Pîn-te-oiŭ dobîndi la mînă,
Să-ţĭ iaŭ pielea de pe cap
Să'mĭ fac toc la mîzărac.
Şi pielea de la picioare,
Să-mĭ fac tocurĭ la pistoale.»
Colecţ. G. Dem. Theodorescu, pag. 293

Astfel s'a născut haiducia, a fost un resultat al stărieĭ de miserie în care se afla poporul pe acele vremurĭ.

Haiduciĭ sînt înfăţişaţĭ în poesia populară ca nişte vitejĭ cu puterĭ extra-ordinare—aşa *Miul* haiducul are arme foarte grele, pe care numaĭ el le poate ridica şi e atît de puternic în cît

«La fag, măre, d'ajungea
Mîna dreaptă că punea
Din tulpină
Că-l scotea,
Cu tulpină din pămînt
Să-ĭ fie de şezămînt.»
Colecţ. G. Dem. Theodorescu, pag. 503.

Alt haiduc vestit, Vîlcan, surprins de Turcĭ, pe cînd dormea pe malul Dunăriĭ sub umbra unor sălciĭ, e trădat de sluga luĭ, grecul Nedea.

«Om mişel, ca şi toţĭ Greciĭ
Ce ştiŭ ca să-ţĭ ia prea bine
Chiar cămaşa de pe tine,
Iţĭ ia vite, boĭ şi caĭ,
Iţĭ ia tot şi tot ce aĭ»

Acesta îl dă Turcilor legat de mînĭ şi de picioare. Turciĭ îl leagă de o piatră mare, pe care eĭ abia o pot rostogoli, şi-l asvîrle în Dunăre; iar.

«Vîlcănaş se deştepta
Şi, cînd colo, ce vedea?
Dunărea se văiăta
Că nu-l scie ospăta
Speriat se opintea,
Piatra'n spate ridica
Şi d'asupra se sălta
Şi ca peştele înota..»
(l. c. p. 555)

Tot asemenea cîntecele haiduceştĭ ce vorbesc şi de alţĭ haiducĭ, tot aşa de vestiţĭ, ca *Corbea, Bolbocénu, Bîcu*, carĭ sînt înfăţişaţĭ cu puterĭ maĭ pre sus de firea omenească.

Trebue să respingem cu îndignare acuzările, ce s'aŭ adus poporuluĭ nostru, că ar prea mări, că ar idealiza pe nisce hoţĭ. Eĭ bine! cum pot fi numiţĭ hoţĭ aceia carĭ luptă pentru o idee, aceea carĭ sînt representanţiĭ simţimintelor naţionale contra regimuluĭ fanariotic?

Haiduciĭ nu atacă de cât pe ciocoĭ, pe Turcĭ şi Grecĭ. Aşa în contra Turcilor luptă vestitul haiduc *Badiul*, care

Ziua
este circiumar,
noaptea
este măcelar
măcelar de Turcĭ d'aĭ marĭ!
(l. c. p. 547).

apoĭ *Golea, Vîlcan, Bîcu, Iorgovan*, ş. a.

In contra ciocoilor luptă vitejiĭ haiducĭ *Gheorghelaş*, *Buruleanu*, *Bolboceanu* ş. a.

Tot în contra ciocoilor avem o frumósă *doină haiducească*, de origină maĭ recentă, căcĭ pe lîngă ciocoiŭ se vorbesce de un alt asupritor al ţăranuluĭ român, de ovreiŭ.

Trage Radule'n cimpoiŭ
Doina noastră din nevoĭ,
Şi mi-o trage legănat
Ştiĭ cu plîns amestecat,
Să răsune din Balcanĭ
Jalea eĭ pînă'n Banat
Trage Radule 'n cimpoiŭ
Doina grea tot din nevoĭ,
Şi-o zi Radu după mine
Că-s bătrîn şi-o ştiŭ maĭ bine,
Bată-vă focul ciocoĭ
Arză-vă focul răŭ soĭ,
De ce nu munciţĭ şi voĭ
Că destul v'am hrănit noĭ
Cu belele şi cu nevoĭ
Cu dreptatea pusă'n foĭ,
De mult v'am spus măĭ ciocoĭ
Să'mpărţiţĭ dreptul cu noĭ,
C'apoĭ dăm cu moartea'n voĭ
Ca să scăpăm de nevoĭ.
Aţĭ umplut ţara cu birurĭ
Şi pe căpitanĭ cu firurĭ,
Aţĭ pus legĭ în tribunale
Pentru ceĭ ce daŭ parale
Plînge ţara, măi ciocoĭ
C'aţĭ vîndut'o chiară voĭ
La Jidanĭ, la arendaşĭ (1)
Care's ca şi noĭ tilharĭ.
Plînge, plînge biata ţară
C'aţĭ făcut'o de ocară
Dintr'o ţară românească
Chiar orindă (2) jidovéscă
Şi-aţĭ făcut din sfînta lege
Un gunoĭ de n'aĭ ce-alege.
Bată-vă focul, ciocoĭ,
Multă lepră aţĭ pus pe noĭ
Cu Jidaniĭ şi de-al de voĭ,
Care beţĭ sînge din noĭ,
Aveam casă, aveam masă,
Aveam nevastă frumósă,
Aveam copilaşĭ ca sorĭ
Cu eĭ viaţa, cîmp de florĭ,
Aveam car cu patru boĭ
Şi coşar cu păpuşoĭ,
Aveam şi-alte bogăţiĭ
De nicĭ minte le maĭ ţiĭ
Dar tilhariĭ de ciocoĭ
Mi-aŭ răpit şi car cu boĭ.
Bată-vă focul nălucĭ
Că voĭ ne-aţĭ făcut calicĭ
Cu dăsagĭ de irmilicĭ
Pe la hoţiĭ de Vlădicĭ.—

(culeasă de I. Matasă, elev cl. IV liceul Petru-Rareş, de la badea Ion Axinte, comuna Hangu, jud. Neamţu).

In Transilvania haiducia e îndreptată contra nobililor ungurĭ, carĭ nu s'aŭ lăsat maĭ pre jos în despoerea poporuluĭ român ca veneticiĭ Grecĭ şi Turcĭ.

«Veni-ar timpul să vie
Ca Românul iar să 'nvie
Şi de hoţĭ să mîntuească
Ţara luĭ ardelenească!
Asta nu e ţară de cîinĭ
Şi e ţară de Românĭ,
Nu-ĭ pămînt de Ungurenĭ
Şi-i de neaoşĭ pămînteniĭ»

Colecţ. Alexandri, pag. 811.

Am spus că haiducul luptă pentru o idee, luptă contra asupritorilor luĭ, ciocoĭ, grecĭ şi turcĭ, pe care, dacă-ĭ pradă, cu baniĭ luaţĭ de la eĭ ajută pe săracĭ. Aşa *Bolbocean* haiducul

Bănet ce cîştiga,
Cu săracii împărţea,
De se ducea pomina
De la Rîmnicul-Sărat
Dincolo de Calafat
Şi'n Brăila pe uscat....

Colecţ. G. Dem. Teodorescu pag. 604.

iar *Codreanu*, fiind prins şi adus înaintea Domnuluĭ spune:

— Domnule, Măria Ta!
Jur pe maica Precista
Eŭ creştin n'am omorît
Cît în ţară am voinicit,
Vre-un creştin de-l întîlneam
Averele-l împărţeam
Unde vedeam săracul
Imĭ ascundeam baltagul
Şi-ĭ dam banĭ de cheltuială
Şi haine de primineală—
Iar unde zăriam Grecul
Mult imĭ ardea sufletul
Pîn-ce-ĭ retezam capul!

Ast-fel era haiducul; pentru aceea l'a iubit poporul, pentru aceea l'a eternizat în cîntecele sale. Dorinţa principală a haiduculuĭ român este a-şĭ vedea ţara curăţită de lipitorile care-ĭ sug sîngele şi-ĭ scurtează viaţa. Aspiraţia luĭ e eliberarea poporuluĭ de sub jugul umilitor al duşmanilor internĭ şi externĭ.

In cîntecele haiducescĭ găsim tablourĭ sublime redate în versurĭ ca acestea:

(1) Circiumarĭ
(2) Circiumă.

și cum sta
de închina,
Codrul se cutremura,
ulmĭ și brazĭ
se cletina,
fagĭ și paltinĭ
se pleca,
fruntea
de i-o săruta,
armele din tecĭ eșia
murguleț-u-ĭ rîncheza

Toma Alimoș.—(Colecț. G. Dem. Theodorescu pag. 582).

In alt cîntec haiducesc «Vîlcan» găsim o frumoasă prosopopee:

«Dunărea se văiăta
Că nu-l știe ospăta».

De asemenea ce poate fi maĭ poetic de cît versurĭ ca acestea:

o copilă
rumeoară
și la față
smedioară
cu cosița
gălbioară.

(l. c. p. 568).

și nu maĭ puțin fermecătoarele versurĭ din colecția bardului de la Mirceștĭ.

Munțiĭ se resun
Șoimiĭ se adun
Codriĭ se trezesc,
Frunzele șoptesc,
Stelele clipesc
Și'n cale s'opresc.

«Tabloŭ sublim de adevărată poesie, una din cele maĭ încîntătoare creațiĭ ale închipuireĭ» după cum se exprimă însu-șĭ nemuritorul Alexandri, care prin aceasta vrea să arate, că asemenea versurĭ aparțin poporuluĭ, nu fac parte din perlele închipuiriĭ populare, pe care el le-a legat în stilul săŭ de aur, după cum se exprimă un critic —și ceea ce ne face să credem acestea sînt sublimele versurĭ din «Toma Alimoș» citate maĭ sus.

Tot asemenea versurile din balada «*Miorița*»:

«Soarele și luna
Mi-aŭ ținut cununa
Brazĭ și păltinașĭ
I-am avut nuntașĭ.
Preoțĭ, munțiĭ marĭ
Păsărĭ lăutarĭ
Păsărele miĭ
Și stele făcliĭ!.

Și multe alte versurĭ de felul acesta, a căror vioiciune, frumusețe și pitoresc te opresc în loc și care descriŭ admirabil vitejiile neîntrecute ale haiducilor.

Și cînd te gîndeștĭ, că s'a contestat *întregeĭ poesiĭ populare romîne* orĭ-ce valoare artistică de către unul din aceia, carĭ vor cu orĭ-ce preț să emită ideĭ originale în materie de critică literară! Acesta adaugă, că dacă icĭ colo se găsesc versurĭ de valoare artistică, și acestea foarte puține, aceasta e datorită lăutarilor țiganĭ, carĭ aŭ dat poesieĭ noastre populare un lustru ce nu-l avea maĭ înainte. Nimic maĭ greșit decît această părere pe cît de îndrăsneață, pe atît de neîntemeiată.

Și în ceea ce privește folklorul, nu ne putem atîta lăuda în privința materialuluĭ, care l formează, căcĭ și acum plaiurile munților, muscelele și văile răsună de cîntecile atîtor «barzĭ necunoscuțĭ aĭ neamuluĭ nostru», cîntece, carĭ așteaptă culegători dibacĭ.

Și nu pot termina de cît adresînd un sfat tuturor bunilor Românĭ:

Să adunăm din toate părțile toate mărgăritarele poesieĭ noastre populare, carĭ sînt adevărate tesaure ale limbeĭ și geniuluĭ român și astfel vom avea fotografia cea maĭ fidelă a cugetăreĭ și a simțireĭ românești.

Expoziția de tablourĭ în marele palat de cristal din München.

La marginea «cartieruluĭ latin» spre centrul orașuluĭ se ridică impozantul palat de sticlă, care formează în decursul vereĭ un focar uriaș de viață artistică în Germania. Lumea se îmbulzește și se adună și toate masele ce vin și se strecoară în locul acesta, sunt cuprinse de o admirație vădită.

Ciudat edificiŭ acest palat de cristal! Menirea luĭ nu e numaĭ acea a pinacotecilor în general, de a popularisa arta, dar și deschiderea maĭ ușoară de drumurĭ pentru gloriĭ nouĭ și mijlocirea vînzărilor de tablourĭ.

Intreprinderea s'a impus de la început întregului public german în modul cel maĭ salutar. Interesele pentru acest palat trufaș aŭ crescut din an în an tot maĭ mult, atrăgînd atenția, în curînd și contribuirea tuturor națiunilor.

Cum se întîmplă și în viața economică a unuĭ popor că epocele cele maĭ bogate sunt urmate

de restimpurĭ lungĭ de criză, aşa se perîndează şi în lumea artelor, timpurĭ bogate de secerişe şi vremurĭ sterpe şi rele.

Din cele citite şi auzite pînă acum, ajung tot maĭ mult la convingerea că în expoziţia anuluĭ acesta din palatul de cristal, se arată simptomele uneĭ fase de criză.

Dacă e vorba să exprim o părere în general atuncĭ aşĭ zice: espoziţia în întregimea cĭ nu ar putea să fie maĭ nesuccesă. Ea aduce în particular lucrurĭ bune şi surprinzătoare la lumină dar ca total nu demarcă nicĭ o etapă în desvoltarea maĭ nouă a artelor.

La nereuşita espoziţieĭ aŭ contribuit multe împrejurărĭ. Intîiŭ, marea espoziţie din Paris care a atras maĭ mult lumea artistică decît metropola artelor germane. Un alt motiv e acela, că artele arată ca şi literatura şi publicistica, tendinţa de a se strămuta la Berlin. Causa decisivă zace însă fără îndoială în principiile acelora în ale căror mînĭ se află soarta palatuluĭ de espoziţie. Acest palat e clădit de-o societate pe acţiĭ carĭ aduce acţionarilor dividende destul de grase. In statutele acesteĭ societăţĭ să află însă şi următorul articol: «tot membrul ordinar care nu espune în decurs de 3 anĭ nicĭ un tabloŭ, să-şĭ piardă dreptul de vot.» Cu alte cuvinte, palatul vrea să espună maĭ mult tablourile artiştilor care contribue în toate direcţiunile la o desvoltare artistică şi nu icoanele acelor artiştĭ cărora le e maĭ mult de glorie şi profit. Introducerea acesteĭ legĭ a strimtorat intrarea multor artiştĭ valoroşĭ la espoziţie şi a limitat tot maĭ mult noţiunea internaţionalismuluĭ.

Apoĭ membriĭ censureĭ prin care trebue să treacă tablourile espuse, se pare că nu ar avea un ideal artistic ci sunt călăuziţĭ de motivul negativ: de-a respinge orĭ-ce încercărĭ şi avînturĭ *secesioniste.*

Imprejurarea aceasta a adus însă o desbinare in viaţa artistică. Un grup întreg de pictorĭ şi sculptorĭ inspiraţĭ, aŭ părăsit pentru tot deauna pragurile palatuluĭ de cristal şi şĭ-aŭ căutat un noŭ local de espoziţie. In fruntea lor stă celebrul şi sănătosul Franz Stuck, modernul Uhde, şi alţiĭ carĭ aŭ ridicat reputaţia espoziţieĭ secesioniste la o înălţime strălucitoare, ce ameninţă în viitor să întunece renumele palatuluĭ de cristal.

Şi acum să facem o mică plimbare prin acest palat labirintic. Pe cale vreaŭ să daŭ ca fir ariadnic o scurtă deslușire. Aicĭ aflĭ tablourĭ de tot soiul. Bune şi rele. Vezĭ aşa numite picturĭ moderne carĭ formează contraste nostime cu maeştriĭ ce staŭ încă sub pantoful madameĭ convenienţe.

Lîngă arta sensitivă a Italienilor staŭ peisagiurile serioase şi recĭ ale Danezilor.

In schimb cu abundentele portrete şi icoane plaineriste şi simbolice nu am văzut nicĭ cînd maĭ multe scene din viaţa proletară şi cea de toate zilele. Acestea par a prevesti o nouă înviere a arteĭ tendenţioase în viitor.

Dacă trecĭ prin aceste salonaşe nenumărate cîştigĭ convingerea deplină, că tot ce e căutat, visat şi esprimat pe aceste multe sute de tablourĭ, nu e ceva noŭ de tot, ci numaĭ o prelucrare rafinată şi o metamorfosare cînd elegantă cînd surprinzătoare, în culorĭ şi tehnică, a ideilor vechĭ esprimate deja de maeştri bătrînĭ; precum aflĭ în tablourile şcoalelor vechĭ, o mulţime de farmece moderne, astfel aflĭ în cele nouă o mulţime de reminişcenţe din trecuturile medievale.

Toţĭ aceştĭ pictorĭ, nu par a sta pe picioarele lor proprĭĭ. Fie-care e fără îndoială maĭ mult de cât un individ de turmă, dar n'aŭ încă puncte de vedere deslușite. Tablourile variante te întăresc în convingerea aceasta. Pe alocurea vezĭ ca o şovăială nedeterminată şi ceva dintr'un lirism adînc care variază cînd cu sbuciumărĭ tragice cînd cu svîrcolirĭ de concepţiunĭ filosofice. Trecutul nu e mort de tot şi sosirea nouă nu a înviat încă cu totul. Aceasta e marea trăsătură care caracterisează în general arta presentuluĭ. Şi acesta e blestemul timpurilor de tranziţie.

Cu catalogul în mînă să facem o mică spicuire din recolta mare de tablourĭ a acestuĭ an. Dar înainte de toate să intrăm în cabinetul de varietăţĭ a distinsuluĭ portretist Franz von Lehnbach. Despărţămîntul luĭ e fala expoziţieĭ. Pe stafete nalte şi postamente de o culoare închisă ţi se desface aicĭ aspectul uneĭ priveliştĭ măreţe. Toate capetele şi profilele din salonaşul acesta îţĭ par că trăesc. In mijlocul lor simţĭ poesia tainică a uneĭ inspirărĭ puternice de artist. Vezĭ figurile unor femeĭ superbe în a căror frumuseţĭ a infiltrat marele maestru o zare de perfecţiune şi nemurire. Ochiĭ care-ĭ pictează Lehnbach sunt oglinzi adîncĭ de viaţă şi fineţa luĭ coloristă redă parfumul cald al realuluĭ într'un mod

uimitor. Precum a străbătut marele Böcklin în inima naturei, ast-fel a pătruns Lehnbach în sufletul omenesc. El e un psiholog de rangul întîiŭ şi a întrecut în rafinărie şi tălcuirea espresiunei, chiar arta unuĭ Van Dyk. Tablourile luĭ se disting fără escepţie, începînd de la moşneagul Bismarck pînă la ultimul cap de copil, prin vioiciunea insuflată. Un mărgăritar în cabinetul acesta de varietăţi e portretul domnişoareĭ Nădejde (1), care favorisată de o frumuseţă originală, a străbătut ast-fel în elita femeiască a renumiteĭ galeriĭ a luĭ Lehnbach.

Un efect de asemenea mare a avut portretul d-luĭ Magnani, executat de mîna dibace a talentatuluĭ *Knirr*.

O pânză pasionată e «*Amurgul*» de *Marr*, profesor la Academia de arte din München.

Erler a fixat «*Ciuma*» într'un tabloŭ mare şĭ mişcător. Prin străzile unuĭ oraş tropic, ale căruĭ case par nişte cripte uriaşe, trece pe unde de văpăĭ o femeie dansatoare ce poartă în privirile sticloase, răceala unuĭ sfinx egiptean. In urma eĭ vin liftele de croncanĭ în sborurĭ lungĭ şi repezĭ ca flămînzĭ după pradă proaspătă. Un colorit noŭ şi ceva particular in concepţie sunt în tablourile luĭ *Armbrust*: «*Anacreon*» şi «*Scherzo*». «*Serenada*» de *Schaefer* e o pictură admirabilă şi plină de dispoziţie. *Münzer* a dat în două tablouri marĭ decorative două fragmente copioase de viaţă socială nodernă: «Munca» şi «Lucsul». Pe de o parte lucrătoriĭ posomorîţĭ şi flămînziţĭ cum merg la munca zilnică şi grea, pe cea-l-altă parte feţe îmbuibate de un traiŭ abundent, figurĭ sensitive în jocurĭ vesele carĭ lenevesc viaţa întreagă pe aşternuturĭ de mătase. Espresivă e icoana luĭ *Stern*: «Vînzătoarea de castraveţĭ în cuartierul jidovesc din Amsterdam». Incă o vorbă şi despre Italienĭ. Frumos e tabloul «*Dimineaţă de toamnă*» de *Bertoloti*; «*Veneţia în somn*» *de* Bezzi, «*Vara* şi *Toamna*» de *Gioja* şi tabloul delicios al luĭ Valpi Mario: «*Dispoziţie de sară*».

Toate cele-l-alte ţărĭ aŭ fost în anul acesta mai slab representate ca în alţĭ anĭ. România nu a avut nicĭ chiar un singur tabloŭ espus.

Ce priveşte cea mai mare parte din pînzele neamintite, trebue să le lăsăm de o cam dată agăţate pe pereţĭ. Tolstoi dă în cartea luĭ «*Ce e arta*» următoarea definiţiune: «*Arta e o activitate a omuluĭ care consistă în acea de a împărtăşi altora sentimentele sale prin anumite semne esterioare*». Tablourile acestea nu întrunesc calităţile cerute de marele rus, de acea suntem îndreptăţiţĭ să trecem pe lîngă ele «nepăsătorĭ şi recĭ».

Secesionistul din Berlin Max Liebermann zicea de asemenĭ cu multă dreptate: «*Die Kunst ist nur das, was die grossen Künstler geschaffen haben*».

ULPIU TRAIAN MIHAIŬ.

München, 8 Iunie 1900.

(1) Fiica d-lor Ion şi Sofia Nădejde.

„Biblioteca pentru toţi“ înfiinţată de fostul librar Carol Müller şi ajunsă pînă la No. 178, a trecut în proprietatea **librărieĭ Leon Alcalay Bucureşti,** care va continua cu publicarea eĭ scoţînd pe fie care lună cîte un volum. Acum a apărut No. 179: *Artur Stavri, Pe acelaş drum*, poeziĭ, 30 banĭ. A se cere librărieĭ Alcalay catalogul complect al acesteĭ bibliotecĭ.

Suplimentul I, *fiind reservat notiţelor de tot felul asupra culturei ţărilor locuite de romînĭ, rugăm pe persoanele carĭ poartă un interes «Noiĭ Reviste Române», să ne trimeată spre publicare:*

Rezumatul conferinţelor ce se vor ţine la diferitele Athenee.

Statutele şi scurte dărĭ de seamă despre mersul societăţilor de cultură.

Scurte dărĭ de seamă despre concertele şi expoziţiunile artistice.

Rezumatul discursurilor rostite la inaugurărĭ de şcoale saŭ la alte ocaziunĭ solemne.

Într'un cuvînt, notiţe asupra tot ce are legăturĭ cu cultura neamuluĭ românesc.

«Noua Revistă Română» *işĭ va face la rîndul său, o datorie, de a susţine ori-ce iniţiativă luată pentru ridicarea instrucţiuniĭ şi educaţiuniĭ poporuluĭ român. In coloanele sale, faptele laudabile vor găsi tot-deauna o publicitate încurajătoare.*

FABRICELE ROMÂNE UNITE

DE BĂUTURI GAZOASE

ŞI ACID CARBONIC LICHID

BUCURESCI

Calea 13 Septembre, 161

Ape minerale artificiale:

Borviz românesc

Ghiziubler românesc

Selters românesc

Vişiu românesc

Vitel românesc

Preparate cu apă distilată

Prin adresa Ministeruluĭ de Interne No. 1522 din 29 Januarie 1900, Societatea a fost autorisată a fabrica ape minerale artificiale.

E. WOLFF

Studiĭ pregătitoare şi executarea întreprinderilor de orĭ-ce fel

Bucuresci, Str. Sf. Dumitru, 3

CEL MAI MARE DEPOSIT

DE

TOATE ARTICOLELE TECNICE

Tuburĭ de fontă, de fer, de plumb, de cauciuc şi de cânepă pentru vin, apă, etc. Pompe pentru vin, apă şi petroleŭ. Robinete pentru apă şi abur, articole de cauciuc, şi de amiantă. Armăturĭ pentru cazane de abur şi locomobile. Curele de piele şi „balata", macarale şi vîrteje. Maşinĭ şi unelte de orĭ-ce fel

Table de fer negre, plumbuite şi galvanisate, table de zinc, oţel englezesc şi Bessemer.

Atelier pentru reparaţiunĭ de Maşinĭ

Fabrică de balamale de fer şi de alamă, şarniere broaşte, mânere, clopote, sfeşnice, etc.

Construcţiunĭ de fer, reservoare de petroleŭ, spirt, cazane, etc.

Secţiunile pentru articole de precisiune: părţi de muniţii de răsboiŭ.

NUMĂRUL LUCRĂTORILOR 150—200

Doctorul C. Angelescu

Intorcîndu-se din străinătate şi-a reluat consultaţiunile de la ora 2—4 p. m. în

Calea Victorieĭ, 143

PRIMA FABRICĂ

DE VAR HIDRAULIC

CIMENT PORTLAND

Marca CERBUL

VAR ALB GRAS ŞI GYPS (Ipsos)

DIN FABRICELE

BASILIO ALDASORO

COMARNIC (Prahova)

Pentru comande saŭ orĭ-ce informaţiunĭ a se adresa la Representantul general

PAUL SCHUELE

BUCUREŞTI, STR. LIPSCANI 94

În curtea Băncei Românieĭ

Marele magasin de albiturĭ

KORAUS & SOCACIU

„La Aphrodita"

(vis-à-vis de Magasin Universel)

Bogat asortiment de Pînzărie, Lingerie pentru dame şi bărbaţĭ. Specialitate de trusouri de mariage, Plapăme de atlas cu şi fără monogramă

Preţurĭ moderate

CASA DE INCREDERE